

16. septembra 1990 je bila na stalnem lovišču Prirodoslovnega muzeja Slovenije na Vrhniki pri Ljubljani ujeta trstnica, ki se je že na prvi pogled razlikovala od pri nas običajnih trstnic, zlasti tandem močvirska – srpična trstnica. Na osnovi 13 biometričnih podatkov in njihove primerjave s podatki iz literature za podobne trstnice, je avtor v ujeti ptici prepoznal mladostni primerek robidne trstnice *Acrocephalus dumetorum*. Odkritje predstavlja novo vrsto v ornitofavni Slovenije.

Dare Šere, Prirodoslovni muzej Slovenije, Prešernova 20, 61000 Ljubljana

On September 16th 1990 a reed warbler was caught on the permanent trapping grounds at Vrhnika (run by the Museum of Natural Sciences of Slovenia). Already at first sight the bird differed from other reed warblers occurring in Slovenia, especially from the Marsh and Reed Warblers. On the basis of 13 biometric data and their comparison with the data from literature dealing with similar reed warblers, the author identified the caught bird as a juvenile specimen of the Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum*. This discovery represents a new species in the ornithofauna of Slovenia.

Pojavljanje jezerskega martinca *Tringa stagnatilis* v Sloveniji

Occurrence of Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis* in Slovenia

BORUT ŠTUMBERGER

Gracilni martinec, ki ga je ornitološka literatura v Sloveniji še domala pred desetimi leti obravnavala s pavšalno oznako »zelo redek preletnik«, se terenskemu opazovalcu kaže z naslednjimi značilnostmi:

Telo je približno enako velikosti močvirskega martinca *Tringa glareola*, toda ko stoji, je bistveno višji kot *Tringa* srednje velikosti; približno 30 % manjši in šibkejši kakor zelenonogi martinec *Tringa nebularia*. Je opazno dolgonog z dolgimi tankimi olivno zelenimi nogami, ki jih v letu vleče zadaj za repom (poljniški efekt »nog-zastave« op. avtorja). Zelo tanek, skoraj raven kljun, podoben šivanki (tako oblikovan kljun ima le še tribarvni liskonožec *Phalaropus tricolor*) se še tanjša v zelo oster vrh. Je črnkaste barve na zeleni podlagi. Obraz je bled. Bela trtična lisa sega od zadka do sre-

dine hrbtna; hrbet nizek in spuščен: rep belkast in neenakomerno rjavo zaznamovan. Spola sta si podobna z majhnimi sezonskimi variacijami. Pri določevanju mladičev moramo biti zelo pazljivi in natančni. Možnost zamenjave: zelenonogi martinec *Tringa nebularia* in martinec vrste *Tringa gutifer*, vendar sta ta mnogo večja z navzgor upognjenim kljunom (povzetek po Cramp 1983 in Prater, Marchant, Vuorinen 1977).

Za opazovalca, ki je videl naše običajne vrste martincev, pridobi jezerski predikat nezamenljiv.

Že Heinrich Freyer (1848) ga obravnava kot preletnika s severa, Ferdinand Schulz (1890) pa pravi, da je v času preleta redek. To pa so vsi podatki za nekdanjo Kranjsko. Ne omenjata ga niti Schiavuzzi, B. (1883) in Reiser, O. (1925). Catalogus faunae Jugoslaviae ga navaja

kot preletnika osrednje in jugozahodne Slovenije (Matvejev, Vasić 1973). Prvi podatek pojavljanja za to stoletje hrani PMS v svoji študijski zbirki pod inv. št. 964, ko je L. Šmuc pri Jaršah ob Savi 2. 5. 1949 ustrelil samca jezerskega martinca. A. Šmuc (1980) navaja tri podatke za Sečoveljske soline: 11. 4. 1976 dva (2), 24. 4. 1977 eden (1), 4. 4. 1979 en (1) primerek.

Primerek jezerskega martinca je bil opazovan 18. 8. 1981 v lagunah pri Ormožu (Štumberger 1983). Vogrin, M. (1986) pa je enega opazoval 6. 4. 1986 na Račkih ribnikih pri Mariboru. To so podatki, opremljeni s točnim datumom, lokaliteto in številom opazovanih ptic,

ki jih vključuje seznam dosedaj ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom redkih vrst, kjer je jezerski martinec v kodi A6 – šest opazovanj v zadnjih petdesetih letih (Acrocephalus 1989).

Slovenski prispevek k evropskemu ornitološkemu atlasu v svojem dodatku k letujočim vrstam brez možnosti za gnezdenje jezerskega martinca ne omenja (Geister 1988).

Po podatkih več ornitologov (A. Bibič, F. Bračko, J. Gregori, F. Janžekovič, A. Sovinc, D. Šere, I. Škornik, B. Štumberger, R. Tekavčič, M. Vogrin) je bil jezerski martinec v zadnjih desetih letih v Sloveniji opazovan le v subpanonskem delu Štajerske:

Datum/Lokaliteta	Št. osebkov	Opazovalec
1 18. 4. 1980 Markovci–Ptuj	1	Štumberger
2 4. 8. 1981 Lagune–Ormož	3	Štumberger
3 16. 8. 1981 Lagune–Ormož	2	Štumberger
4 18. 8. 1981 Lagune–Ormož	1	Štumberger
5 15. 4. 1982 Jezero–Ormož	1	Štumberger
6 13. 5. 1982 Lagune–Ormož	1	Štumberger
7 2. 4. 1983 Markovci–Ptuj	1	Štumberger
8 18. 8. 1983 Jezero–Varaždin (Hrvaška)	3	Štumberger
9 9. 4. 1986 Rače–Maribor	1	Vogrin
10 26. 4. 1986 Rače–Maribor	1	Vogrin
11 15. 4. 1987 Rače–Maribor	1	Vogrin
12 8. 5. 1987 Lagune–Ormož	1	Janžekovič, Štumberger
13 17. 6. 1987 Lagune–Ormož	2	Štumberger
14 28. 4. 1988 Rače–Maribor	1	Vogrin
15 27. 4. 1989 Rače–Maribor	1	Janžekovič
16 29. 4. 1989 Rače–Maribor	1	Vogrin
17 3. 5. 1989 Rače–Maribor	1	Bračko

n = 21

Catalogus faunae Austriae ga navaja kot redkega gnezdilca na Gradiščanskem ob Nežiderskem jezeru v področju Seewinkel, kjer je leta 1914 gnezdil (Rokitansky 1964). Za isti podatek, ki je obenem nam najbližje gnezdišče te vrste, je v rdeči listi ogroženih ptic in sesalcev Avstrije podana oznaka »izjemna gnezdilka«, za katero velja, da je

v zadnjih dveh stoletjih gnezdila le izjemoma (Bauer 1988). Na preletu je redno opazovan edino v področju Seewinkel (Rokitansky 1964). V letih 1963–1972 so v 31 opazovalnih dneh videli 54 primerkov, pri čemer je vrhunec spomladanske selitve 26. aprila, jesenske pa 16. avgusta; jesenski in pomladanski prelet sta približno številčno enaka (Winkler,

Herzig-Straschil 1981).

V bližini Šentilja na avstrijskem Štajerskem je bil jezerski martinec opazovan na murski hidroakumulaciji Gralla: dne 27. 7. 1976 trije (3) primerki in 1., 7., 15., 21. 8. 1976 en (1) primerek (Stani 1977).

Opazovanje jezerskega martinca na avstrijskem Štajerskem med 9. in 12. 5. v gramoznici pri kraju Neudorf (Haar etc. 1986) je zanimivo iz dveh razlogov: glede na večdnevni postanek martinca je podobno opazovanje v Račah med 27. 4. in 3. 5. 1989, in drugič, marginalna statusna skupina poznih preletnikov je v naših geografskih okoliščinah svojo gnezditveno priložnost že zamudila, seveda pa jo imajo še vedno na severu (in vzhodu op. avtorja), kamor so tudi namenjeni (Geister 1990).

Dejstvo, da so jezerskega martinca na avstrijskem Štajerskem opazovali v neposredni bližini Goričkega; pri kraju Reith 26. 4. 1978 in 27.–28. 4. 1980 en (1) primerek in kraju Neudau 26. 4.

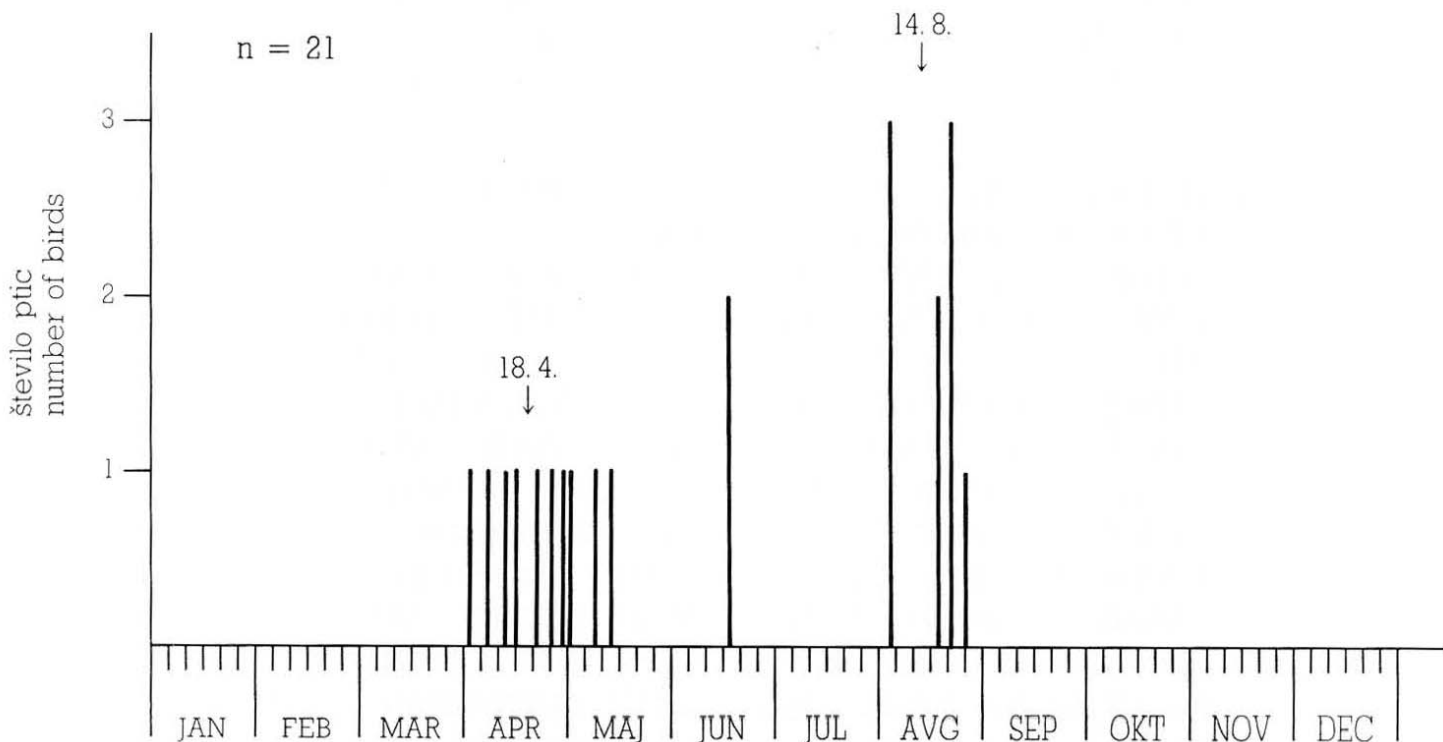
1979 dva (2) primerka (Samwald 1980, Samwald O. et F. 1983), kaže na odsotnost ornitološkega monitoringa na Ledavski akumulaciji.

V Štajerski centralni kartoteki ornitoloških podatkov za avstrijsko Štajersko se jezerski martinec omenja kot preletnik (Hable 1979).

Za alpski in predalpski svet Slovenije razen zgodovinskih podatkov Freyerja in Schulza ni opazovanj. Tem bolj so zato zanimivi podatki iz avstrijske Koroške, ki kažejo, da je jezerski martinec precejšnja redkost: od prvega opazovanja leta 1876 pa do današnjih dni so v literaturi zavedena le tri opazovanja (Feldner 1979, Wrus 1979).

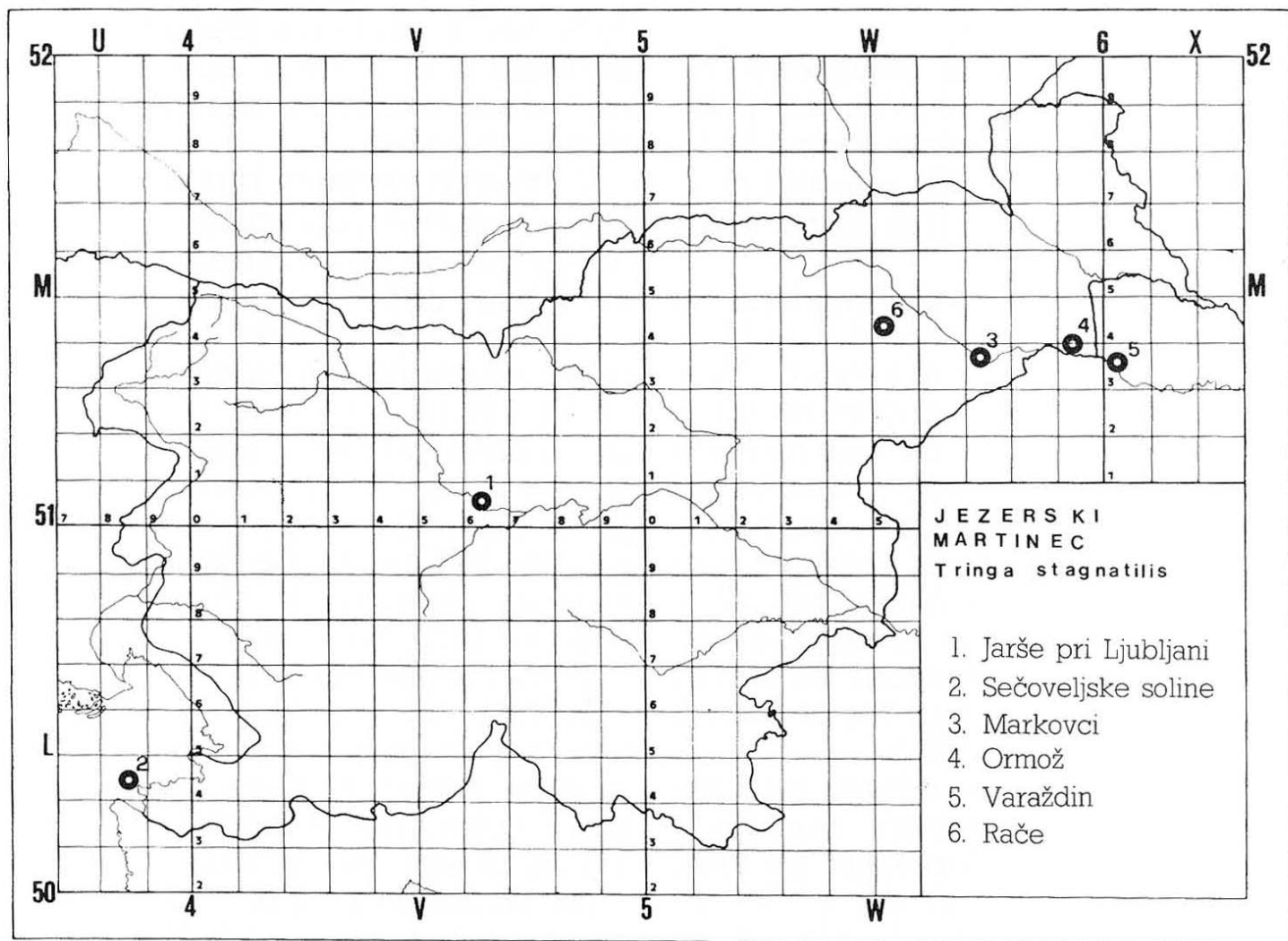
V Švici so jezerskega martinca v letih 1950–1984 videli 82-krat. Ponavadi so opazovali po en primerek, redkeje dva in samo enkrat izjemoma pet primerkov. Po pravilu se ne zadržujejo več kot 1–2 dni na istem mestu (Winkler 1987).

Na Madžarskem je še v začetku 20. stoletja jezerski martinec neredek gne-



Slika 1: Fenogram preleta jezerskega martinca *Tringa stagnatilis* za Slovenijo od leta 1980–90.

Fig. 1: Passage phenogram of Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis* for Slovenia from 1980 to 1990.



Slika 2: Pojavljanje jezerskega martinca *Tringa stagnatilis* v Sloveniji v tem stoletju: 1. Jarše pri Ljubljani, 2. Sečoveljske soline, 3. Markovci, 4. Ormož, 5. Varaždin, 6. Rače

Fig. 2: Occurrence of Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis* in Slovenia in this century: 1. Jarše near Ljubljana, 2. Sečovlje Salinas, 3. Markovci, 4. Ormož, 5. Varaždin, 6. Rače

zdilec nižinskih natronskih področij in celo vzhodne obale Nežiderskega jezera. Danes je sporadična gnezdilka nižin, se pa priložnostno pojavlja v času preleta (Keve 1984).

Opazovanja enega desetletja v subpanonskem delu Štajerske kažejo, 18. 4. kot mediano spomladanske selitve, 14. 8. pa srednji datum jesenske selitve. Spomladi se jezerski martinci selijo individualno, jesenski prelet pa zaznamuje nejasen medsebojen status selivk (golitev, obstaja družinska zveza med mladostnimi in starostnimi primerki?). Martinci se na kraju opazovanja ne zadržujejo več kakor dva dni (izjema je

opazovanje med 27. 4. in 3. 5. 1989 v Račah).

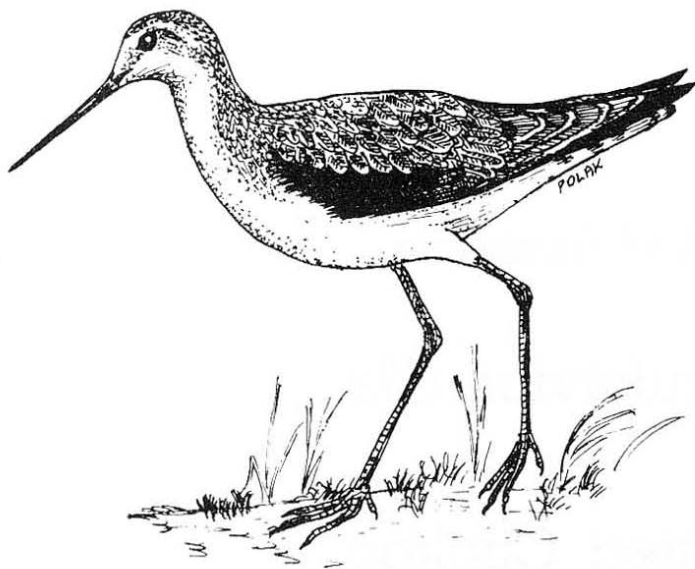
Opazovanje dveh odraslih primerkov 17. 6. 1987 v lagunah pri Ormožu je zanimivo, saj literatura takšne primere v času, ko so martinci zaposleni z gnezditvijo, redko omenja.

V času preleta in prezimovanja se jezerski martinec zadržuje ob sladkovodnih močvirnih področjih in se običajno izogiba neposrednega stika s slano vodo (Cramp 1983). V luči intenzivnih ornitoloških opazovanj na področju slovenske obale, kjer primorski ornitologi v zadnjih desetih letih jezerskega martinca niso opazili (Škornik,

Makovec, Miklavc, v tisku), so citirana tri opazovanja jezerskega martinca v Sečoveljskih solinah zanimiva, predvsem pa izjemna.

ZAHVALA

Kolegom Francu Bračku, Francu Janžekoviču in predvsem Milanu Vogrinu za nesebično odstopljene podatke, Daretu Šeretu za neutrudno zbiranje literature in Karmen Špilek za pomoč pri prevajanju se prisrčno zahvaljujem.



LITERATURA:

ACROCEPHALUS (1989): Seznam dosedaj ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom redkih vrst. DOPPS, Ljubljana.

BAUER, K. (1988): Rote Listen der gefährdeten Vögel und Säugetiere Österreichs und Verzeichnisse der in Österreich vorkommenden Arten. Kärtner Universitäts-Druckerei Klagenfurt.

CRAMP, S., K. E. L. SIMMONS (eds.) (1983): The Birds of the Western Palearctic, Vol. III. Oxford University Press, Oxford, New York.

FELDNER, J. (1979): Die Zugvögel des Lavanttales. Carinthia II, 169/89 Jg., Klagenfurt.

FREYER, H. (1842): Fauna der Krain bekannten Säugetiere, Vögel, Reptilien und Fische. Laibach.

GEISTER, I. (1988): Slovenski prispevek k evropskemu ornitološkemu atlasu. DOPPS, Ljubljana.

GEISTER, I. (1990): Pričakovane in nepričakovane gnezdilke v Sloveniji. *Acrocephalus* XI, št. 43–44.

HAAR, H., P. SACKL, F. SAMWALD, O. SAMWALD (1986): Die Vogelwelt des Bezirks Furstenfeld. – Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum, Graz.

HABLE, E. (1979): Einesteirische Zentralkartei ornithologischer Daten. – Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum 8 (2), Graz.

KEVE, A. (1984). Nomenclator vium Hungariae. Akademiai Kiado, Budapest.

MATVEJEV, S. D., V. F. VASIČ (1973): Catalogus faunae Jugoslaviae. IV/3 Aves. Acad. Scient. et Artium Slovenica, Ljubljana.

PARTER, A. J., J. H. MARCHANT, J. VUORINEN (1977): Guide to the identification of Holarctic Waders. B. T. O., Tring.

REISER, O. (1925): Die Vögel von Marburg an der Drau. Graz.

ROKITANSKY, G. (1964): Catalogus faunae Austriae. XXI b: Aves. Springer-Verlag, Wien.

SAMWALD, F. (1980): Ornithologische Beobachtungen, vorwiegend in der Oststeiermark, in den Jahren 1977 und 1978. – Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum 9 (2), Graz.

SAMWALD, F. O. SAMWALD (1983): Ornithologischen Beobachtungen, vorwiegend in der Oststeiermark, in den Jahren 1979 und 1980. – Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum, Graz.

SCHIAVUZZI, B. (1883): Materiali per un'avi-fauna del territorio di Trieste fino a Monfalcone e dell'Istra, Trieste.

SCHULZ, F. (1890): Verzeichnis der bisher in Krain beobachteten Vögel. Laibach.

STANI, W. (1977): Ornithologische Beobachtungen in der südlichen Steiermark, unter besonderer Berücksichtigung des Murstausees Gralla im Jahre 1976. – Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum 6 (2), Graz.

ŠKORNIK, I., T. MAKOVEC, M. MIKLAVC (v tisku): Faunistični pregled ptic slovenske obale.

ŠMUC, A. (1980): Ptice Sečoveljskih in Ulcinjskih solin. Univerza v Ljubljani, diplomsko delo, Ljubljana.

ŠTUMBERGER, B. (1983): Ploskokljuni prodnik *Limicola falcinelus*. Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* IV, št. 17–18.

VOGRIN, M. (1986): Jezerski martinec *Tringa stagnatilis*. Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* VII., št. 29.

WINKLER, H., B. HERZIG-STRASCHIL (1981): Die Phänologie der Limikolen im Seewinkel (Burgenland) in den Jahren 1963 bis 1972. *Egretta* 24 (2).

WINKLER, R. (eds.) (1987): Avifauna der Schweiz, eine kommentierte Artenliste. Der Ornithologische Beobachter, Beiheft 6.

WRUS, W. (1973): Die Sumpf- und wasservögel in Kärnten. *Carinthia* II, 163/83 Jg., Klagenfurt.

WRUS, W. (1979): Vogelkundliche Beobachtungen aus Kärnten. *Carinthia* II, 169/89 Jg., Klagenfurt.

POVZETEK

Jezerski martinec je v Sloveniji redko opazovan preletnik. Prvi podatek za to stoletje je iz Jarš pri Ljubljani, v Primorju je bil opažen trikrat (1976, 1977 in 1979), na Štajerskem pa v desetih letih (1980–1989) sedemnajstkrat. Srednji datum spomladanske selitve je 18. 4., jesenske 14. 8.

SUMMARY

Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis* is in Slovenia a rarely observed passage migrant. The first record for this century was made at Jarše near Ljubljana. In the region of Primorsko this species has been recorded three times (1976, 1977 and 1979), in the region of Štajersko 17 times (from 1980 to 1989). Spring migration mean date is April 18th, autumn migration mean date August 14th.

Borut Štumberger, 62282 Cirkulane 41

Šesto opazovanje afriške kukavice *Clamator glandarius* na Hrvatskem

Sixth record for Great Spotted Cuckoo *Clamator glandarius* in Croatia

MAURICIO STIPČEVIĆ

Afriška kukavica *Clamator glandarius* je redka obiskovalka obalnega dela Jugoslavije od Kvarnerja do Črne gore, južne Srbije in Makedonije (Matvejević, Vasić 1973). Prvi dokazni primerek je iz leta 1889, iz kraja Poljica v severni Dalmaciji, in ga hranijo v zbirki Hrvatskega prirodoslovnega muzeja v Zagrebu.

25. marca 1990 sem v zgodnjih jutranjih urah obiskal kraj Grbe v bližini Nina, približno 8 km zahodno od kraja Poljice. Po livadah in njivah okoli Grb raste razredčeno drevje in grmovje, sicer pa prevladuje v okolici degradirana

hosta puhastega hrasta *Quercus pubescens*. Srake *Pica pica* so gradile svoja gnezda, kakšnih dvajset sivih vran *Corvus cornix* se je razporedilo po drevju in po tleh. Okrog desetih sem zaslišal meni neznano oglašanje. Previdno sem pogledal skozi okno in na veji smokve *Ficus carica* zagledal afriško kukavico. Drevo je bilo od okna oddaljeno le nekaj metrov. Ptica je preplašena odletela na drugo drevo. Kasneje se je oglašajoč spreletavala z drevesa na drevo in po desetih minutah izginila.

V Jugoslaviji je bila afriška kukavica do leta 1990 opažena šestnajstkrat na